

Od Redakcji

1.

Cykl międzynarodowych konferencji naukowych „Chrześcijańskie dziedzictwo duchowe narodów słowiańskich” zapoczątkowany został w 2002 roku przez prof. Zofię Abramowicz. Do roku 2019 ukazały się trzy serie przebogatych tomów pokonferencyjnych. Dziś oddajemy Państwu do rąk tom IV: *Kultury słowiańskie wobec dziedzictwa Oświecenia. Język. Literatura. Kultura. Historia*, będący plonem konferencji międzynarodowej, która odbyła się w miejscu szczególnym – w Akademii Supraskiej w Supraślu, mieszczącej się w słynnym, dziś prawosławnym monasterze Zwiastowania Bogarodzicy, powstałym w 1498 roku.

Konferencję w dniach 17–18 maja 2018 roku zorganizowały wspólnie: Wydział Filologiczny Uniwersytetu w Białymstoku, Katedra Badań Filologicznych „Wschód – Zachód”, Katedra Językoznawstwa Historycznego, Akademia Supraska, Katedra Teologii Prawosławnej, Katedra Teologii Katolickiej i Stowarzyszenie Naukowe „Oikoumene”. Komitetowi Organizacyjnemu przewodniczyli prof. Zofia Abramowicz i prof. Jarosław Ławski¹. Powołano też Komitet Naukowy, złożony z dwudziestu trzech badaczy z Polski i zagranicy².

¹ W skład Komitetu Organizacyjnego weszli: prof. dr hab. Zofia Abramowicz – przewodnicząca, prof. zw. dr hab. Jarosław Ławski – przewodniczący, dr Krzysztof Korotkich – sekretarz, KBF „Wschód – Zachód” IFP, dr Krzysztof Rutkowski – sekretarz, KJH IFW, dr Małgorzata Kurianowicz – KJH IFW, dr Anna Rygorowicz-Kuźma – KJH IFW, mgr Kamil K. Pilichiewicz – KBF „Wschód – Zachód” IFP.

² Do Komitetu Naukowego Konferencji należeli: prof. dr hab. Andrzej Baranow (Wilno), prof. dr hab. Wojciech Chlebda (Opole), prof. dr hab. Leonarda Dacewicz (Białystok), prof. dr hab. Anna Miezienko (Witebsk), ks. Abp prof. dr hab. Edward Ozorowski (Białystok), prof. dr hab. Jarosław Poliszczuk (Poznań), ks. prof. dr hab. Andrzej Proniewski (Białystok), prof. dr hab. Wanda Supa (Białystok), prof. dr hab. Elżbieta Wesołowska (Poznań), dr hab. Urszula Cierniak, prof. AJD (Częstochowa), dr hab. Lilia Citko, prof. UwB (Białystok), dr hab. Edward Jakiel, prof. UG (Gdańsk), dr hab. Anna Janicka, prof. UwB (Białystok), dr hab. Marek Nalepa, prof. UR (Rzeszów), ks. dr hab. Jacek Pawlik, prof. UWM (Olsztyn), dr hab. Halina

Specjalistyczny charakter konferencji sprawił, iż tym razem spotkanie było mniej liczne, ale miało ściśle określony profil. W sesji wzięło udział osiemnastu badaczy, w tym sześciu z zagranicy: z Austrii, Białorusi, Ukrainy. Uczestnicy sesji mogli zwiedzić również supraskie Muzeum Ikon, wziąć udział w wycieczce po miasteczku, obejrzeć monaster, poczuć jego duchową atmosferę. Pierwszy dzień obrad poświęcony został dyskusjom nad oświeceniowym dziedzictwem Słowian. Dzień zakończyła uroczysta kolacja w refektarzu Akademii Supraskiej. Drugi dzień spotkania (18 maja) przeznaczony był dla tych, którzy po raz pierwszy zapoznawali się z duchowym i historycznym dziedzictwem monasteru, Supraśla i Podlasia³.

Szczególny wkład w organizację Konferencji – oprócz Przewodniczących Komitetu Organizacyjnego – wnieśli dr Krzysztof Rutkowski (UwB) i dr Krzysztof Korotkich (UwB). Słowa uznania kierujemy też pod adresem dr Jolanty Doschek (Uniwersytet Wiedeński, Austria), która pomogła w zorganizowaniu udziału delegacji austriackiej w Konferencji.

2.

Spotkanie, jak już wskazaliśmy, miało bardzo precyzyjnie zarysowany temat oraz zestaw zagadnień szczegółowych, wokół których krążyła dyskusja. Należy go w tym miejscu przywołać.

- Wpływ europejskiego Oświecenia na kultury narodów słowiańskich w XVII–XX wieku.
- Narodowe modele Oświecenia zachodnioeuropejskiego (francuskiego, niemieckiego, angielskiego) a modele kultur słowiańskich.
- Idee Oświecenia i ich wpływ na literatury słowiańskie.
- Językowy zapis oświeceniowej wizji świata i człowieka w literaturze i kulturze ludów słowiańskich.
- Oświecenie w Europie Zachodniej i jego wpływ na Kościoły chrześcijańskie w krajach słowiańskich.

Twaranowicz, prof. UwB (Białystok), dr hab. Anna Wydrycka, prof. UwB (Białystok), dr hab. Corinne Fournier Kiss (Berno), ks. dr hab. Marek Ławreszuk (Białystok), dr hab. Swietłana Suchariewa (Łuck), dr Jolanta Doschek (Wiedeń), ks. dr Tadeusz Kasabuła (Białystok), dr Katia Vandenborre (Bruksela).

³ Uczestnicy Konferencji mieli między innymi możliwość wzięcia udziału w przesłuchaniach konkursowych do Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Cerkiewnej „Hajnówka” (Filharmonia Podlaska w Białymstoku).

- Wpływ idei oświeceniowych w poszczególnych krajach słowiańskich na inne kultury słowiańskie.
- Sztuka i kultura jako wyraz inspiracji oświeceniowych.
- Rozum, empiria, sensualizm w słowiańskich adaptacjach.
- Idee oświecenia a emancypacja narodów Europy środkowo-Wschodniej.
- Idee Wielkiej Rewolucji Francuskiej w krajach słowiańskich.
- Biblia w świetle idei Oświecenia. Kontekst słowiański.

Sesja, co warto podkreślić, zgromadziła badaczy z różnych dyscyplin: rusycystów, polonistów, sławistów, komparatystów, językoznawców, historyków. Taki też charakter – interdyscyplinarny i komparatystyczny – ma oddawany do rąk Państwa tom⁴.

3.

Chcielibyśmy wyrazić nadzieję, iż naukowe spotkania skupione wokół tematu „Chrześcijańskiego dziedzictwa duchowego narodów słowiańskich” będą – pomimo burzliwych zmian w nauce polskiej i środkowoeuropejskiej – kontynuowane. Miały one zawsze niezwykły charakter. Odbywały się w Białymstoku, Białowieży, Hajnówce, słowem na Podlasiu, gdzie krzyżują się drogi Wschodu i Zachodu, rzymskiego katolicyzmu, prawosławia i protestantyzmu, tatarskiego islamu i judaizmu. Inną, niecodziennie spotykaną cechą tych spotkań było akcentowanie już w tytule cyklu sesji zainteresowania chrześcijańskim dziedzictwem Słowian. Jeszcze ważniejsze okazało się wydobywanie duchowego pierwiastka tego spadku wieków – niezwykle w świecie, gdzie raczej do kanonu zachowań naturalnych i oklaskiwanych należy kwestionowanie roli duchowości lub ukrywanie za maską nowoczesności skrycie wyznawanej wiary.

Sesja z roku 2018 miała w założeniu pokazać, jak kultury słowiańskie radziły sobie ze spadkiem Oświecenia – nurtu, który przyniósł odbóstwienie świata, laicyzację, a czasem antyteizm i manifestacyjny antyklerykalizm. Jak pokazują zgromadzone tu prace, było Oświecenie dla Słowian dziedzictwem ambiwalentnym, niełatwym do przyswojenia.

⁴ W czasie sesji referaty wygłosili, lecz nie zgłosili ich do druku:

- Prof. Hanna Barvenava (Mińsk), *Renesansowy kostium na rycinach Biblii autorstwa Franciszka Skaryny*.
- Dr Katia Vandendorre (Bruksela), *Recepcja „Przygód Telemacha” w literaturze i kulturze polskiej*.
- Dr hab. Anna Janicka, prof. UwB (Białystok), *Kultura czeska w „Przeglądzie Tygodniowym”, rocznik 1866*.

Wszystkie dotychczas wydane tomy z cyklu pokonferencyjnych ksiąg cieszyły się ogromnym zainteresowaniem, były też często cytowane⁵. Przyciągały czytelników szerokim wachlarzem tematyki, interdyscyplinarnością, ale też w najlepszym tego słowa znaczeniu ekumenicznym charakterem. Na sesjach z tego cyklu spotkali się bowiem teolodzy katolicy z prawosławnymi, historycy Kościoła zachodniego z badaczami Bizancjum, historycy sztuki z literaturoznawcami, poloniści z rusycystami etc.

Ten swój niezwykle wymiar i znakomitą atmosferę Konferencje zawdzięczały prof. dr hab. Z o f i i A b r a m o w i c z, wybitnej badaczce antropologii, kierującej przez lata Katedrą Językoznawstwa Historycznego w Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu w Białymstoku.

Chcielibyśmy Pani Profesor Abramowicz za tę jej ideę, którą były sesje, za stworzenie zespołu, który je organizował, za promieniowanie spokoju i umiejętności gromadzenia wokół idei ludzi najrozmaitszych konfesji, poglądów, specjalizacji naukowych – gorąco podziękować!

Pragniemy wyrazić nadzieję, iż tradycja konferencji z cyklu „Chrześcijańskie dziedzictwo duchowe narodów słowiańskich” zostanie podtrzymana i rozwinięta.

Jarosław Ławski, Krzysztof Rutkowski

Elk – Białystok, 14 marca 2019 r.

⁵ Do tej pory ukazały się tomy:

Chrześcijańskie dziedzictwo duchowe narodów słowiańskich, red. Z. Abramowicz, Wydawnictwo UwB, Białystok 2003, ss. 667.

Chrześcijańskie dziedzictwo narodów słowiańskich, seria 2: *Wokół kultur śródziemnomorskich*, t. 1, *Literatura i słowo*, red. Z. Abramowicz i J. Ławski, Trans Humana, Białystok 2009, ss. 694.

Chrześcijańskie dziedzictwo narodów słowiańskich, seria 2: *Wokół kultur śródziemnomorskich*, t. 2, *Historia, język, kultura*, red. Z. Abramowicz i J. Ławski, Trans Humana, Białystok 2010, ss. 563.

Chrześcijańskie dziedzictwo narodów słowiańskich, seria 3, t. 1, *Chrześcijaństwo w literaturze i języku*, red. Z. Abramowicz i K. Korotkich, Wydawnictwo Prymat, Białystok 2016, ss. 453.

Chrześcijańskie dziedzictwo narodów słowiańskich, seria 3, t. 2, *Chrześcijaństwo w literaturze i języku*, red. Z. Abramowicz i K. Korotkich, Wydawnictwo Prymat, Białystok 2016, ss. 402.